

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Hieronymi Dandini Cæsenatis E Societate Iesv De Corpore
Animato Lib. VII.**

Dandini, Girolamo

Parisiis, 1611

VI. De cute.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95641](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95641)

atibus cap. 10. inter quos Platonem memorat in 8. de usu part. cap. 4. substantia autem e. lem est, quæ cerebri. Nam & cum eo coniuncta est, velut quædam illius propago; & duplici illius membrana continetur; & plurimorum subinde, velut alterum cerebri; per singulas spinæ vertebrae nervorum origo est: quod nullo modo fieret, nisi & animata ellet, & corporis pars, & eiusdem substantiæ cum cerebro. Solo igitur accidente differt; quod durior sit, in inferioribus præsertim partibus. Ut enim posterior cerebri pars anteriore durior est, ita quod longius ab eo recedit, durefcit magis. Cum contra ea, quæ in cæteris ossibus propriè existit, medulla, mollior multo sit, humidior, & pinguior cerebro, velut sanguinæ potius substantiæ, cuius expertus est cerebrum. Ità sit, ut dum altera ossibus, quibus inest, alimentum præbet, altera nequaquam spinæ ossa sustentet; sed eandem potius ipsa cum cerebro alitionis formam retineat, hoc est sanguine tenuissimis venis per vertebrae spinæ singulorumque spondylorum commissuras adducto per omnem vitam nutriatur: altera corporis pars sit animata; altera non pars, sed alimentum ossium inanime vitæque omni priuatum.

De adipi.

Postremò de adipi nullus, quod sciam, dubitavit. Tum quia nulla ex parte proprium habet terminum & circumscriptionem, ut cæteræ omnes partes. Tum quia in prima partium delineatione factusque formatione adeps non apparet, sed post accedit: nilque aliud est, quam pinguior & tenuior sanguis ex venis exudans, pauloque magis coctus atque à frigore densatus; ut in 2. lib. de temperamentis diligenter Galenus exposuit. Maior enim carnosarum partium calor densationem prohibet: & ideò circa eas nunquam adnascitur adeps. Membranosa verò frigidiores, hoc est minus calida, oleosam illam sanguinis substantiam faciliùs in adipem coagunt: ut in vasorum operculis adhuc calentibus vapor guttescit; & partium omnium euaporationes in cerebro concrefcunt. Quam ob causam frigida temperationis indicium esse adeps existimatur: nec solum quod concrefcant frigore, sed etiam quod cum sit sanguis concretus, vbi adipis multum sit, parum erit sanguinis reliqui; ideòque calor parum. Et vterque quidem ren pinguescit plurimum, minus tamen dexter, quod propinqui iecoris calor sanguinis coagulationem impedit. Tùmque eos citò senescere animaduertimus, qui multum pinguerint: quoniam cum parum habeant sanguinis, magna eius parte consumpta, ad interitum sunt oportiora; quod faciliè refrigerentur aut à calore penitus absumantur. Tum verò obesa omnia sterilia esse obseruantur: quippe sanguis ille, qui seminis materia futurus erat, mutatur in adipem, parumque aut nihil semini superest. Denique sensu cum carere hoc argumento probauit Philosophus in cap. 5. libri mox citati; quoniam sanguis omni sensu priuatus est. Si enim sanguis in venis præ calidus animam non habet, neque pars est; cur sit idem ipse extrà venas concretus frigore? Accedit, quod si quando sanguis, & necessarium alimentum corpori desit, eo libenter vniuersæ partes resciantur: & ideò mactescunt & extenuantur corpora. Nec tamen vl-

Adeps nuda.

la pars potest alteri alimentum esse, in aliâ mutari. Quod si Galenus in commentario ad lib. Hippocratis de natura hominis, inter partes nominauit; ampliore vsus est partis acceptione; qua interdum significat quidquid totum complet: non præstare illa, qua partem dicimus eam solam, quæ communi fruitur vita, propriamque in corpore circumscriptionem habet.

Idem verò de pinguedine & seuo intelligat, Pinguedinem enim est aliqum ab adipe ita distinctum, ut extremitatibus musculorum membranisque partibus ac nervosis adeps adhareat, pinguedoque cute & carne intercludatur: Philosophus tamen tum loco notato, tum in cap. 17. libri 3. de historia, non distinctum, sæpèque pro eodem nominauit; & adipem quoque inter cutem & carnem considerauit. Seuum magis diuersum est; quod & magis crassum ac terreneum, aptumque magis concrefcere, & in animalibus altera tantum parte dentatis & cornigeris sit.

Pinguedo & seuum.

DE CVTE.

CAPVT VI.

Is ex partium albo expunctis, illa omnino supererunt Homogeneæ partes; cutis, membrana, caro, os, cartilago, vinculum, tendo, vena, arteria, nervus. Et his Heterogenearum omnium tum substantia constat, tum perficitur operatio. Déque illis dicendum est, ut totius corporis substantia & operandi ratio intelligatur.

Cutis extrema omnium pars est, veluti quoddam velamentum & naturalis atque insitus animalis amictus A Græcis *δέρμα*, hoc est corium dicitur. Alia enim est supra illam à Græcis *ἐπιδερμὶς*, à nobis summa cutis seu cuticula nominata, caparum pelliculis pestimilis. Sed hæc omni sensu & vita caret: neque corporis pars per se in primo ortu ex semine potissimum genita, ut vera & germana cutis: sed velur illius efflorescentia, ex siccatibus illius foridibus circa eam post concrefcens, tum vt tegumentum, tum nequa omnino corporis pars nuda sit & iniuriis prorsus exposita, tum vt ornamentum cutis alioqui aspera & inæqualis. Hanc sæpè mutari cernimus à subiecta cute absque dolore diuulsam siue attritu, siue in scabie, siue in vlnneribus, aut igne admoto, aut feruentis aquæ infusione, aut ex intinere longo nimioque calore, aliisque modis non paucis. Cutis autem veræ eadem semper est, ut partes cæteræ. Totaque continua vniuersum corpus complectitur; nisi vbi aut propter sensum, aut ad sumendum cibum excrementa uel fecerenda perforatam eam esse oportuit: ut in ore oculis, naribus, auribus, genitali, & podice. Vbi que etiam porosa est, ut & perspiret calor, & sudores fuliginæque superfluitates excludantur.

Nullam operationem exercet, sed vsus tantum gratia facta est. Non enim cibi coctionem facit, nec sanguinis generationem, pulsumque, aut respirationem, nec voluntarium motum.

Cutis & cuticula vt differant.

Cutis sensus.

Sed

Sed operantibus omnibus partibus apposta est extrema; tum adornatum: quippe in cuti delineatio consistit, figura, & color. Horrendum enim esset spectaculum excoriatum & detectum corpus intueri. Tum ut esset terminus totius corporis; quod nequaquam poterat in immensum progredi. Tum ut corpus plurimarum partium structura cōstans quoquo modo vnum vno complexu efficeret. Cutis enim, inquit Hippocrates in li. de ossium natura, omnium exhibet colligationem. Tum verò potissimum ut velut reliquarum partium regumentum foret: ut & omnes foueret & conferuaret, atque ab externis omnibus iniuriis tueretur; quibus affici lædique maximè plurimis modis animal potuisset, si cutim non haberet.

Humana cutis temperatissima & tenuissima.

Quam ob causam in homine præsertim optimè fuit qualitatibus omnibus temperata & quantum fieri potuit ad mediocritatem redacta: ut statim noxium quemuis excessum, persentiret. Ac præsertim in interiori manu extremique digitis, quibus maximè ad tangendum vitimur. In animalibus cæteris, in quibus minùs est temperata, durior facta est, crassior, sicior, & omninò ad resistendum aptior. In testaceis, durissima, immò veluti os. In sanguine præditis mollior; sed in homine maximè, tum mollis, tum tenuis, leuis, rara, & perspicua; ut in 3. de animalium historia lib. cap. 2. & 5. de eorumdem ortu cap. 2. adnotauit philosophus. Et in cap. 5. propterea à sole aut à flatu homini potius, quam animalibus cæteris, cutem propter suam imbecillitatem mutari dixit, nigrioremque fieri. Et rursus in 5. Probl. sect. 70. cum quæreret, cur homo solus vitiligni obnoxius sit; eam respondit esse causam; quòd tenuissimam is ex omnibus animalibus cutem habeat. Perfarum Regem quandam legimus ut ex Orisatio relet Conciliator differ. 43. ex humana cute fenestras sibi parasse; propter miram scilicet tenuitatem ac perspicuitatem. Quamque non est vbiq; eadem. Sed in summo capite, & imò pede durior multò & crassior. Quoniam cum extrema periculis plurimum sint obnoxia, illis præsertim natura prouidit. Hanc ob causam capitis pilos crassissimos esse voluit philosophus in cap. 3. lib. 5. de animalium procreatione. Siquidem pili oriuntur ex cute, illiusque naturam imitantur. In reliquo corpore mollior & tenuior; In pudendo; seroto & facie tenuissima & delicatissima, vixque separatur à carne. Etsi cur agrè separetur in facie, alia quoque est ratio cum ea communis, que in internis manibus, pedibusque infernis & aliis quibusdam partibus continetur: nimirum propter tendones & musculos illi infertos.

Cuti à partibus cæteris diuersa.

Quoniam tamen in reliquis partibus facillimè auellitur; (& idèò ut in 2. de vsu partium lib. cap. 6. auctor Galenus est, *Septua* dicitur; quia *Septua*, hoc est excoriati potest) quorundam error conuincitur, qui eam putarunt non esse partem à carne & neruo diuersam, sed velut carnis & neruorum coalternationem quandam in extremo corpore consistere. Si enim ità esset, separari nequaquam posset. Nec inter eam & carnem intercederet quidquam, sicut panniculus carnosus intercedit, qui & à cuti & à carne nullo negotio separatur in homine, siue, & aliis quibusdam animali-

bus. Et quoniam ea est medicorum, quorundam opinio videant illi Galenum in 2. de Anatom. admin. cap. vltim. vbi de vnguibus aduersus Erasistratum disputat, eos nequaquam ex ossis, nerui, & cutis; aut etiam carnis concretionem procreari; hocque argumento demonstrat; quoniam singule partes similes ex materia, quæ animanti subiecta est, tales finguntur à natura, quales sunt; neque vna fit ex alia, aut ex aliis: sed hoc dissimilium partium proprium est. Quare si cutis pars similis existit, nequaquam ex carnis & neruorum coalternatione existit; verum ex eadem materia primum formatur, ex qua cæteræ omnes partes ortum trahunt. Est igitur pars, quæ propriam & peculiarem sibi naturam habeat: tamen venarum, articularum, & neruorum fibris, quas ob nutritionem, calorem, & sensum accipit; leuiter cum toto reliquo corpore cohereat.

Mediam quodammodo esse inter carnem & neruum verè Galenus in extremo prim. de temperamentis lib. pronuntiauit. Neque enim sicca est ut neruus, neque humida ut caro: non planè exanguis ut ille, neque ut hæc omninò abundans sanguine. Non ignoro tamen in 29. Problem. eiusdem sect. paulò antè commemoratæ scriptum fuisse, hominis cutem velut affectum carnis exultare; immò nil aliud esse, quam carnem. Sed ex eo loco nil aliud concludes, quam tenuiorem esse humanam quam aliorum animalium cutem. Nam cum quæsiuisset philosophus, cur equis, & asinis è cicatricibus quoque nascantur pili qui homini nasci non possunt: causam esse respondit diuersam in homine & animalibus cæteris cutis naturam. Quippe in cæteris cum sit crassior, est velut pars carnis, quæ facillè per se considerari potest: at in homine ad eò exiit tenuis, ut affectus potius quidam, & passio, & quasi terminus illius esse videatur, qui extremitate refrigerata solidior paulò confisterit; velut in pulvere crustula. Quare vix cuti vulnus infligitur, quin carni quoque infligatur. Sed ut vult, post vulnus inflictum ut caro, aut coalescens aut certè excoriata densatur magis & durefcit, quam antea, ità & cutis: potiusque & meatibus obstructis prodire nequeunt pili. At in equis, asinis & similibus bestis, quibus crassior est cutis, non densatur tantopere, sed coalescens pristinam prorsus conditionem retinet; pilisque non minus quam antea patet aditus. Sed ij nascuntur albi, quod pars illa cutis imbecillior existat. Est enim albedo velut pili morbus & ægritudo. Fortasse etiam Aristoteles non vbiq; carnem proprie nominauit: sed ex communi interdum & peruulgato loquendi modo, tum cutem, tum carnem proprie & speciatim dictam: quemadmodum de illa quoque disputatione credi potest, qua in 2. lib. de Anima carnem ostendit non esse organum, sed medium tactus. Non enim temerè dixerit cutem, quæ tactibus obiectis prima occurrit, nomine carnis significatam fuisse. Multò verò id faciliùs suspicaberis de hoc problematum loco, in quibus multa minùs accuratè & ad vulgarem ac communem sensum accommodatè dicuntur. Atque de his quidem hætenas.

Iam ut huic cutis considerationi finè imponam: illius rei causam subiiciam, quam per multum miratur.

Cur ex cicatricibus non nascatur pilus.

*Cutis frontis
est mobilis.*

Qui fiat, vt cutis, quæ per se in toto corpore nostro immobilis est, in fronte potissimum mouetur, possitque tum contrahi, tum extendi, tum sursum ac deorsum adduci. Existimo namque verissimum esse id, quod initio posui; cutem nullam omnino operationem exercere, neque arbitrarij motus per se vllibi participem esse. Sed si mouetur, mouetur ex accidenti, huc illucque à subiacentibus musculis adducta. In fronte autem potissimum videtur mobilis: quoniam in reliquo corpore motus ferè omnis artuum est, & musculi ita ossibus inseruntur, vt vbique cuiuspiam ossis inflexio aut extensio aut alius motus conspiciatur. At in fronte cum cranium persisteret immobile, musculi circumiecti dum suo funguntur munere, cutem quoque secum trahunt. Sicut etiam in ventre, dum abdominis musculi mouent, cutis ipsa mouetur. Sed in fronte eo magis, quò magis est cum subiectis musculis implicata.

DE MEMBRANA.

CAPVT VII.

*Membrane
natura
&
usus.*

Rertenui cuti & spissa persimilis membrana est, & eundem propemodum habet vsum. Non solum enim cuti per vniuersum corpus subdita est, licet in quibusdam partibus, carnosis oppleta fibris, & propterea carnosa vocatur, & in collo quoque & fronte musculosa. Sed etiam quod est cutis corpori vniuerso, hoc est partibus singulis membrana. Illa velut amictus totius corporis, hæc singularum partium, tum viscerum, tum ossium, tum musculorum, venarum, arteriarum, neruorum, intestinorum. Nec minus in minoribus animalibus, sanguine tamen præditis, quam in maioribus. Propterea tunicam etiam interdum, panniculum, & telam appellant. Tantaque est eius necessitas ad omnes partes conuestiendas, fouendas, & conseruandas, vt ossa, quæ omnium robustissima sunt, suis spoliata membranis iudicio Aristotelis in 3. de animalium historia lib. cap. 13. siderentur.

Ideò densa est ac robusta, vt atcere iniurias possit membrorumque salutem tueri, & continere illa, ne dissipentur, aut quatiantur immodicè. Lenis est, vt mitis & suavis sit contactus, molliorum præsertim membrorum. Est tenuis, vt leuis sit nec nimium ponderis adferat; vt est in 3. de partibus ca. 11. aut singulis membris, præsertim mollioribus; aut omnes simul toti corpori; eum tantus sit earum numerus. Eandem ob causam carne vacat & syncera planè est; vel sicubi pinguedinem habeat, vt in amento, tenuior multò est. Sic enim compensauit natura; prouiditque ne grauaret. Tameñ membrana illa non vni alicui particule, sed intestinis omnibus incumbens paulò gnauior esse poterat. Nam & peritonæum paulò crassius cæteris esse videtur.

*Ventriculi &
intestinorum
&c. Sub-
stantiam
membranam
non esse.*

Ventriculi autem, intestinorum, vteri, vesicæ vtriufque venarum & arteriarum substantiam est tunicas aliqui appellent interdum; improprie ra-

Amen & minus verè appellant. Nam diuersam planè harum partium substantiam esse, tria ostendunt. Primum, quòd membranas omnes & tunicas ad partem aliquam aut membrum conuestiendum & continendum, aut certè distinguendum natura instituit: quæ autem commemorata sunt, non hunc, sed alium longè diuersum habent vsum. Alterum, quòd illa ipsa omnia membranis conteguntur; propriæque constant substantia à membranis illis diuersa. Tertium, quòd illa villis intexta sunt longis, latis, obliquis; quibus trahunt, retinent; expellunt. Membranæ vt has non habent operationes, sed alium omnino vsum, sic nullis cõtentur, sed sui vbique simili substantia constant.

*Præcipua
membrana
qua.*

Duas Aristoteles præcipuas & maximas commemorauit: tum duas illas, quæ cerebrum continent; tum eam, quæ cor: quòd duobus hiscè membris præcipuis tutela maximè adhibenda fuit. Sed miror prætermissum fuisse peritonæum, quòd & amplissimum est, & plurimarum aliarum membranarum principium; atque intestina & ventrem continet in ea corporis parte, quæ cum ossa non sit, vt caput & thorax; sed tota carnea, lædi facilius poterat. Sunt etiam in thorace insignes & perampla illa, succingens costas, & dissepientes duæ; de quibus seorsim suo loco dicitur. In capite autem pericranæum; est caluarium extrinsecus ambiat. Hæc omnes, vt sunt præcipuæ & in primis magnæ & conspicuæ; ita propium obtinent nomen. Sicut & illa, quæ in oculo continentur: quòd etiam magnæ non sint, insignem tamen & manifestum vsum habent. Reliquæ propria carent voce, generalique appellatione membranæ dicuntur; aut *membrana*, eæ potissimum, quæ ambiunt ossa.

*Membrana
substantia
& vsum.*

Putarunt verò permulti membranarum omnem substantiam ex neruis deduci: alij ex partium, quas inuoluunt substantia crassiore & pinguiore foras emergente sensimque circa illas siccata. Ego ex tota factus materia simul cum reliquis partibus, sed præsertim ex semine, formari arbitror. Neque enim in iis membranis, quæ aut totæ sunt à partibus separate ac distinxæ, vt peritonæum; & eæ, quæ dissepientes dicuntur; aut duplicatæ sunt, vt cerebri meninges, & omentum, intelligi potest quomodo ex contentis partibus emergant & circa eas siccentur; aut ex neruis deducantur. Est omnes illæ, quæ intestina singula & particulas ventris contentas ambiunt, ex peritonæo creduntur habere ortum; quomodo quæso ex contentis partibus aut neruis nascuntur? Video autem Hippocratem in libro de genitura, de quæ natura pueri, & Galenum de foetuum formatione; & de semine, & de vsum partium 14. cap. 11. & sapientissimos quoque medicos, dum naturæ in foetu formando progressionem exponunt, aut de semine differunt; membranas illas, intra quarum sinum formari debet foetus, ex semine primùm existere tradidisse (nulli enim nerui, nulla pars formata) eundemque reliquarum ortum esse; tameñ tenuissimæ inserantur ad sensum & firmitatem tribuendam neruorum fibræ.

De carne.